

De Finse katoenmolen

Ann-Christin Antell

De Finse katoenmolen

Eind 19e eeuw. De jonge weduwe Jenny Malmström
komt lijnrecht tegenover Fredrik Barker te staan,
de arrogante zoon van de fabriekseigenaar.

Vertaald uit het Fins door Annemarie Raas

Gepubliceerd met steun van FILI – Finnish Literature Exchange.

ISBN 978-90-492-0195-1

ISBN 978-94-023-2217-0 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Puuvillatehtaan varjossa*

Vertaling: Annemarie Raas

Omslagontwerp: Bürosüd, naar een idee en beelden van Eyekraft Oy,
Timo Numminen

Zetwerk: Mat-Zet bv, Huizen

© 2021 Ann-Christin Antell

Published originally in Finnish by Gummerus

Published by agreement with Helsinki Literary Agency

© 2024 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Bedankt:
ouders, scholen, musea, archieven,
voorbije generaties, gezin, leven

Deel I

1

Jenny stond in de bijtend koude wind te rillen. De zoom van haar dikke rok van fries wapperde tegen haar benen, en vergeelde berkenbladeren wentelden over het grindpad. Ze had een bosje sparrentakken bij zich; het was tijd om de zomerbloemen op het graf te vervangen. Ze waren verrassend lang goed gebleven, maar de nachtvorst had de slanke stelen nu dan toch te grazen genomen.

Het graf lag op een mooi plekje, onder een dennenboom op de heuvel waarop de middeleeuwse kerk van Kaarina was gelegen. Jenny boog zich voorover om dennennaalden van de grafsteen te vegen en slaakte een zucht. Het was al bijna drie jaar geleden dat Matias aan cholera was overleden. Hij had de ziekte opgelopen toen hij voor zijn werk als predikant van het dorp Lieto de zieken thuis had bezocht. Tientallen dorpelingen waren aan cholera gestorven. De epidemie was al bijna uitgeraasd toen Matias ziek was geworden, en Jenny en dokter Spooft hadden gedaan wat ze konden, maar uiteindelijk had de ziekte het leven van de jonge en krachtige hulpprediker geëist.

Jenny glimlachte zwakjes terwijl ze teruggedacht aan Matias' jongensachtige inborst en zijn hardnekkig krullende blonde haar. Ze hadden hun geluk niet op gekund toen bleek dat Jenny zwanger was.

De wind loeide in de klokkentoren en bracht de bomen aan het schudden. Jenny schrok op uit haar gedachten en richtte haar blik omhoog. De lucht was donker, de wolken hingen laag. Ze moest aan de

slag nu, voordat het ging regenen. Ze pakte een schepje, groef de verdorde zomerbloemen uit en legde de sparrentakken voor de grafsteen neer. *Hulpprediker Matias Malmström* en daaronder *Mikael. De Heer is onze gerechtigheid en onze zaligheid*. Haar man en haar doodgeboeren zoontje lagen in hetzelfde graf.

Jenny legde alle spullen terug in haar mandje, vouwde haar handen en bad. Heel even voelde het of er een strakke band om haar borstkas werd samengetrokken. De zwaarmoedigheid probeerde de overhand te krijgen, maar ze vermande zich en zette de melancholie van zich af. De ergste pijn was al weggezaakt.

Ze wierp nog een laatste blik op de steen, nam afscheid en ging langzaam lopend op weg naar huis, naar de pastorie van Kaarina.

Ze hoefde niet ver te lopen, want de pastorie lag meteen naast de kerk. Na Matias' dood was Jenny uit Lieto weggegaan en weer bij haar vader gaan wonen, Waldemar Stenroos, die dominee was van de kerkgemeente van Kaarina.

Het lichtgele hoofgebouw was af en toe tussen de esdoorns door te zien, en de oude seringenhaag zwaaide mee met de windvlagen. Ze opende het hek, dat klaaglijk knarste, en liep het grindpad op. In het rode bijgebouw woonden huishoudster Aina en haar man Viktor, die als knecht werkzaam was voor de pastorie. Aan de andere kant van het perceel stonden schuren, en in het midden lag een tuin.

Aan de rand van het perceel stond een grote eik. De schommel waarmee Jenny als kind heen en weer was gezwaid, hing nog steeds aan een van de takken. Ze bleef even staan om de moestuin te inspecteren. De bloemen waren verwelkt en de oogst was al binnengehaald, maar er was nog steeds werk te verrichten. De winterappels moesten een waslaagje krijgen en naar de kelder worden gebracht, de potbloemen moesten in de koelkamer worden neergezet. De bladeren waren bijeengeharkt, maar de moestuin moest nog worden omgespit voordat het ging sneeuwen. Viktor zou weliswaar de meeste karweitjes

uitvoeren, maar Jenny tuinierde graag en wilde ook haar steentje bijdragen.

De stalkat zag dat ze eraan kwam en trippelde haar met opgeheven staart tegemoet. Jenny begroette het dier en boog zich voorover om het achter de oren te krabbelen. De kat genoot ervan en hield zijn kopje scheef. Hij liep achter Jenny aan, die de deur van de veranda opentrok, en glipte snel naar binnen. Jenny glimlachte, want ze wist dat hij naar zijn lievelingsplekje – de leunstoel van de dominee – zou lopen om te gaan slapen.

Ze liep de gang in. Recht vooruit lag de salon, die alleen op zon- en feestdagen werd gebruikt, of wanneer ze gasten hadden. Rechts van de gang lag de keuken, en links bevond zich de slaapkamer van de dominee. Jenny's kamertje lag aan de andere kant van het huis. Het raam bood uitzicht op het westen en de grote oude esdoorns; daartussendoor was het leemgrijze rivierwater van de Aurajoki te zien.

Jenny liep naar haar kamer en hing haar jasje in de kast. In de hoek stond een witte tegelkachel die bijna de hele ruimte in beslag nam. Er was alleen nog plek voor een bed, een bureautje en een stoel. Ze was in haar eigen bed bevallen, een half jaar na de dood van Matias. Het was een moeilijke bevalling geweest; de baby was erg groot. Na uren van inspanning was het jongetje uiteindelijk ter wereld gekomen – blauw en levenloos.

Na de bevalling was haar vader iedere dag bij haar komen kijken; hij had haar hand vastgehouden en haar haar gestreeld, en ze hadden samen gebeden.

Ze kreeg een warm gevoel als ze aan haar vader dacht. Uiteindelijk, langzaam maar zeker, was de pijn een klein beetje minder geworden en had ze haar krachten herwonnen. Maar aan de gapende leegte binnen in haar kon ook haar vader niets veranderen. Het voelde alsof een deel van Jenny samen met de baby in het graf was achtergebleven.

De klok in de salon sloeg vijfmaal. Jenny pakte een schoon wit

schort van het haakje en liep naar de keuken om het avondeten te bereiden. Vader was in Turku voor een bestuursvergadering, maar hij kon ieder moment thuiskomen. Het was hun gewoonte om samen de maaltijd te nuttigen in de studeerkamer en over de gebeurtenissen van die dag te praten.

Jenny ging op haar tenen staan om een blikje met gedroogde theeblaadjes uit het keukenkastje te pakken. Ze maakte een vuurtje in het houtgestookte fornuis en zette een pan met water op. Aina had die ochtend gerstebrood gebakken; Jenny pakte het uit de voorraadkast. Ze hoefde niet naar de kelder om boter te halen, er was nog genoeg over van het ontbijt.

Er klonk rumoer buiten, en ze wierp een blik uit het raam. Het was al donker. Het grind op de oprit knarste toen er een rijtuig het erf opreed. Op de bok was de rijzige gestalte van de dominee te herkennen. Jenny greep haar versleten vest van de kapstok in de gang, gooide het over haar schouders en liep naar de trap, haar vader tegemoet. De bomen op het erf bogen krom door de harde wind, en ze trok het vest strakker om zich heen.

Viktor kwam ook zijn huis uit en pakte Virkku bij de teugels vast. Hij wachtte tot de dominee van de bok was geklommen. Jenny hoorde dat ze een paar woorden met elkaar wisselden over het slechte weer; vervolgens ging Viktor met Virkku op weg naar de stal.

Vader oogde vermoeid. Jenny pakte zijn zwarte leren tas van de grond en nam hem bij de arm. ‘Kom, vader, ik heb net water gekookt voor thee. U kunt iets comfortabelers aantrekken terwijl ik de tafel dek voor het avondeten.’

De dominee keek zijn dochter verheugd aan. ‘Dank je, Jenny, dat is precies wat ik nodig heb. De bestuursvergadering duurde onverwacht lang en ik ben inderdaad moe en hongerig.’

Met zware voetstappen klom hij de trap naar de veranda op. Nu pas merkte Jenny hoe oud hij het afgelopen jaar was geworden. Hij liep

steeds moeilijker, en het voorheen zo donkere haar was nu helemaal grijs. Een gevoel van angst be kroop haar.

Ze hielp haar vader zijn zware overjas uit te trekken en hing die aan de kapstok in de gang. De dominee liep naar zijn slaapkamer om andere kleren aan te doen.

Nadat ze het avondeten op het dienblad had gezet, liep Jenny naar de studeerkamer. Ze stak de olielampen op de tafel en aan het plafond aan, en al snel scheen er een zacht licht in de kamer. Langs alle muren stonden boekenkasten. De studeerkamer was Jenny's favoriete plek in huis. Rechts in de hoek stonden vaders pijpenrek en een schommelstoel. Zijn hele leven lang had de dominee boeken verzameld, niet alleen religieuze literatuur maar ook werken over aardrijkskunde, geschiedenis, plantkunde, klassieke mythologie en filosofie, alsmede reisverhalen en gedichtenbundels. Het merendeel daarvan had Jenny gelezen, maar het was nog steeds niet genoeg wat haar betreft. Bij de boekhandel van Frenckell in Turku kon je voor een mark een maand lang een boek lenen, en zij was daar vaste klant.

Ze zette het dienblad op het tafeltje dat onderdeel vormde van een met groene stof bekleed ameublement; op de tafel lag een kleed dat haar moeder had geborduurd. Voor het raam stond een grote palm. Ze was net bezig thee in te schenken toen vader binnenkwam. Hij had zijn jas en vestje verwisseld voor een comfortabel vest en wollen sokken. Hoewel er een vuur brandde in de kachel, waren de vloeren van de pastorie kil en tochtig. Vader wreef in zijn koude handen en ging zuchtend op de bank zitten. Jenny bood hem een kopje thee aan, dat hij met een glimlach in ontvangst nam. Ze zag dat zijn handen trilden.

'Bedankt, Jenny, hete thee is precies waar ik zin in heb.' Hij wierp haar een dankbare blik toe. 'Het was niet het best denkbare weer om te reizen, bijna de hele terugreis stond er een koude wind. Gelukkig regende het niet. Viktor zei dat het morgen zou opklaren, het kon zelfs mooi weer worden.'

‘Alstublieft, vader.’ Jenny reikte hem een bordje aan met daarop een boterham met kaas en gemberkoekjes. ‘Ik merkte inderdaad hoe hard het waaide toen ik vandaag op het kerkhof was.’ Ze wierp hem een bezorgde blik toe. ‘U zou niet zo vaak naar de stad moeten gaan. U begint al oud te worden en het is een vermoeiende rit. Kunt u niet een aantal bestuursfuncties neerleggen? Ik maak me zorgen om uw gezondheid.’

De dominee roerde in zijn thee en nam voorzichtig een slokje. Hij antwoordde bedachtzaam. ‘Waarschijnlijk heb je gelijk. Ik voel me niet meer zo kwiek, maar ik ben dan ook niet meer de jongste.’ Hij glimlachte tegen zijn dochter.

Jenny schonk zichzelf nog wat thee in en brak een stukje brood af. ‘Om welke vergadering ging het vandaag, vader?’

‘Van het bestuur van de Armeenzorg, bij fabriekseigenaar Rettig thuis.’ De dominee leunde geestdriftig voorover. ‘Een bewonderenswaardig vooruitstrevend man. Stel je voor, hij is van plan nieuwe woningen voor zijn arbeiders te bouwen in de buurt van het centrum, en brandhout zal bij de huur inbegrepen zijn. Maar hij heeft dan ook in Stockholm gestudeerd. Daar lopen ze in alle opzichten op ons voor, zo lijkt het.’

‘Zou hij dat echt doen?’ Jenny keek haar vader verbaasd aan. ‘Dat zou echt nobel van hem zijn. Ik hoop dat de andere fabriekseigenaren een voorbeeld aan hem nemen.’ Ze trok haar neus op. ‘De huidige arbeiderswoningen in Raunistula verkeren echt in een verschrikkelijk slechte staat. Ziekten grijpen daar om zich heen in die vochtige, beschimelde keten.’

De dominee drukte het servet tegen zijn mond en nam nog een boterham. ‘Daar heb je helemaal gelijk in. Dat zijn echte duivelsnesten. Maar ik geloof heel sterk dat Rettigs voorbeeld gevolgd zal worden door andere fabriekseigenaren.’

Jenny roerde in haar thee en dacht even na. ‘Morgen is er een ver-

gadering van de Damesvereniging. Ik zal deze kwestie ter sprake brengen bij de echtgenote van ereconsul Malm. Als er iemand is die de bal aan het rollen kan krijgen, dan is het Vivi Malm.'

De dominee haalde een leesbril met ronde glazen uit zijn borstzakje en zette die op. Hij pakte de lokale krant *Åbo Underrättelser*, de nieuwsberichten uit Turku, en keek Jenny over zijn bril heen aan. 'Bij mijn weten is de vrouw van ereconsul Malm bijzonder capabel en gerespecteerd. Ze heeft al veel goeds tot stand gebracht. We kunnen alleen maar bewondering hebben voor haar doortastendheid.'

'Inderdaad.' Jenny glimlachte. 'Vivi Malm is ongelofelijk doeltreffend als het erom gaat geld in te zamelen voor het goede doel. Ze kent iedereen in de hogere kringen.'

De dominee ging in zijn schommelstoel zitten en stak een pijp op. Geruisloos schommelend verdiepte hij zich in de krant.

De storm beukte nog steeds in de duisternis en liet de vensters rinkelen. De klok aan de muur tikte zachtjes. Jenny keek vertederd naar haar vader; zoals altijd ging hij zo op in zijn krant dat hij niets meer hoorde of zag. Ze zette het serviesgoed op het dienblad en ging naar de keuken om af te wassen.

2

‘De bakker die in de oven keek, vond de broodjes nog wat bleek, ze waren nog wat bleek van boven, dus wierp hij ze nogmaals in de oven...’

Jenny opende haar ogen; ze was wakker geworden van het gerinkel van serviesgoed en het onzuivere gezang dat uit de keuken kwam. Snel kleepte ze zich aan en ging ze kijken of Aina al koffie had gezet. Ze bleef in de deuropening staan en was meteen goedgeluimd toen ze Aina zag. De huishoudster met de appelwangen was neuriënd in de weer en leek iets te bakken voor het avondeten. Aina zong vaak. Ze was een weelderige vrouw, vrolijk en rechtdoorzee, die altijd de handen uit de mouwen stak en voor haar broodheer en zijn dochter zorgde alsof het haar eigen gezin betrof.

Aina schrok toen ze Jenny in de deuropening zag staan en greep naar haar hart. ‘Hemeltjelijf, is me dat schrikken! Om zo rond te sluiten zonder iets te zeggen!’ Ze liet haar met meel bedekte handen wapperen. ‘Gaaf u maar zitten. De koffie staat al op en ik maak ook een paar boterhammen. Ik ben bezig een appeltaart te bakken voor de koffie vanmiddag.’

Jenny glimlachte en wenste Aina goedemorgen. Ze liep naar de voorraadkast en deed een scheutje melk in haar koffie. Aina had Orvokki voor dag en dauw al gemolken. Dat was de enige koe van de pastorie, maar meer melk hadden ze in dit kleine huishouden ook niet nodig.

Ze kon vandaag maar beter een stevig ontbijt nuttigen, want ze zou samen met Viktor naar Turku afreizen. Het was een rit van slechts drie wersten, oftewel iets meer dan drie kilometer, maar als ze meereed kon ze helemaal tot bij de Domkerk komen, aangezien Viktor in de vissershaven bij de kerkbrug inkopen zou gaan doen. Gezouten vis was nu goedkoop, dus was het een gunstige tijd om voorraden in te slaan voor de winter. Jenny zou van daaraf te voet verdergaan naar het huis van ereconsul Malm. Het gezin woonde dicht bij het gebouw waarin het Hof van Appèl was gehuisvest, in een opzichtig pand met twee verdiepingen. Vanaf de kerkbrug kon ze daar in een paar minuten naartoe wandelen.

Nadat ze haar boterham had opgegeten, liep Jenny terug naar haar kamer om zich te wassen. Ze schonk water uit de lampetkan in de kom, waste haar gezicht en poetste haar tanden. Ze kamde haar lange bruine haar tot het glansde, vlocht het en maakte de vlechten met lange haarspelden losjes boven op haar hoofd vast. Vervolgens zette ze een hoed op het geheel, waarna ze zichzelf in de ovale wandspiegel bekeek. Ze had de blauwe ogen van haar vader geërfd, en de lange, smalle neus en bleke huid van haar moeder.

Ze klopte op haar wangen om een beetje kleur te krijgen. Ze trok een zwarte blouse met een hoge kraag en pofmouwen aan. Die paste goed bij haar lange zwarte rok, die tot haar enkels kwam. Ten slotte knoopte ze het korte, nauwsluitende zwarte jasje dicht, waarvan de randen met fluwelen band waren afgezet. Het kostuum was door een naaister in de stad gemaakt, nog voordat Jenny zwanger was geworden. Ze haalde haar mooiste stadsschoenen uit de kast: zwarte leren laarsjes met een hoge schacht en een klein hakje. Het was niet eenvoudig om die aan te trekken, omdat de lange rij piepkleine knoopjes aan de zijkant moest worden dichtgemaakt met een knoophak. Verder stopte ze nog een pen en papier in haar tas, evenals haar almanak en wat geld, voor de vis die Viktor ging kopen.

Toen Jenny buiten kwam stond Viktor al te wachten met het rijtuig. De wind was gelukkig gaan liggen, maar verder was het herfstachtig grijs en vochtig. Ze klom naast Viktor op de bok. Ze wensten elkaar goedemorgen, en daarna zette Viktor met een geluidje van zijn tong Virkku in beweging. Ze reden door het dorpje Nummenpakka in de richting van de Hämeentie, de hoofdweg naar Turku. Ze kwamen langs de boerderij van Simola; de ingang van de stal was naar de weg gericht. Virkku hinnikte schel in het voorbijgaan, en de paarden in de stal van Simola beantwoordden haar begroeting.

In Nummenpakka woonde voornamelijk arm werkvolk. De grijze krotjes waren opgebouwd uit planken en stonden direct langs de weg. De arbeiderswoningen waren klein en krap; soms woonde een gezin met tien kinderen in één enkele kamer. Ruimte voor iets anders dan bedden was er bijna niet. Wanneer die werden uitgeschoven, bleef er slechts een smal gangetje over tussen het bed en de muur. Jenny had dat al vaak gezien wanneer ze collectegeld langsbracht bij de armste gezinnen, als die getroffen waren door ziekte of overlijden.

Ze trok haar neus op. De mesthoop bij de varkensstal van Lehtonen lag meteen naast de weg en de stank was ondraaglijk. Bruine kippen renden vrij rond op het erf, smerige varkens wroetten in de aarde. Op het plaggendak van de geitenstal stond een geit te blaten. Haveloze kinderen waren op het erf aan het spelen; ze gilden vrolijk en gooiden met een hoepel. De kinderen speelden altijd buiten zolang het licht was, omdat er binnen geen ruimte was. Ze bleven staan om te zwaaien. Jenny glimlachte en stak haar hand naar hen op. Ze kende hen allemaal.

Toen ze de bocht om reden, zagen ze een grijze bundel langs de kant van de weg liggen. Jenny kreunde van frustratie. Boer Lehtonen was weer eens dronken in slaap gevallen in de greppel. Hij lag op zijn rug te snurken; er liep kwijl over zijn wang en hij hield zijn vuist om een fles sterkedrank geklemd. Hij had het geld waarmee hij voedsel had

moeten kopen voor zijn gezin voor de zoveelste keer opgezopen. Viktor wierp onder zijn vilten hoed vandaan een blik op de boer, gromde een keertje en spuugde toen in de berm.

Nadat Virkku een half uur had gelopen, kwamen ze in Turku aan. Midden op het plein Nikolaintori verrees de Domkerk; Jenny verbaasde zich er altijd weer over hoe hoog de toren was. Ze boog haar hoofd achterover en staaarde in de hoogte. De kauwen maakten behoorlijk wat lawaai in de toren; van tijd tot tijd vlogen ze als een grote zwarte zwerm de lucht in. Virkku's hoeven klepperden op de kasseien toen ze langs de kerk reden.

Rond de Domkerk en op de oever van de rivier stonden de stenen huizen van welvarende burgers en functionarissen. Dit waren huizen met twee woonlagen, in tegenstelling tot de rode, gele en grijze houten huizen met witgeschilderde kozijnen elders, die alleen een begane grond hadden. Na de Grote Brand van Turku in 1827 waren er loofbomen tussen de gebouwen geplant.

Viktor liet Virkku tot stilstand komen achter de andere paarden aan de rand van het plein en bond de teugels vast aan een dwarsbalk die tussen twee bomen was bevestigd. Virkku kreeg een voederzak om haar hals gehangen, en loom zwaaiend met haar staart begon ze het mengvoer te vermalen. Jenny haalde geld uit haar handtas voor Viktor zodat die inkopen kon gaan doen; ze spraken af dat ze over drie uur weer huiswaarts zouden keren. Viktor liep de oever af naar de rivier, waar de bewoners van de eilandjes voor de kust hun boten hadden aangelegd om aardappelen, appels en houten vaten met gezouten vis te verkopen. Vanuit de vissershaven klonk luid geschreeuw: '*Köp fisk! Köp fisk!*' riepen de vrouwen in het Zweeds. De meeuwen krijsten terwijl ze om visafval vochten.

Jenny vervolgde haar weg naar het huis van ereconsul Malm, dat aan de rand van het Nikolaintori lag, achter het Hof van Appèl.

De voorzijde van het huis van de ereconsul werd gesierd door hoge witte pilaren, met daarbovenop een balkon dat omgeven was door een decoratief smeedijzeren hek. Jenny liep de buitentrap op, schikte haar hoed wat beter op haar hoofd en klopte op de deur. Een jonge dienstmeid kwam opendoen en bracht haar naar de salon op de begane grond, waar al enkele leden van de Damesvereniging waren. Ze zaten op een met gele zijde beklede zitgroep, in het gezelschap van de gastvrouw. De gordijnen waren van dezelfde stof en op de salontafel stond een boeket zijden rozen. De wanden waren met behang bekleed en er hingen zeegezichten van bekende kunstenaars. De ereconsul was een enthousiast kunstliefhebber; behalve schilderijen verzamelde hij oosterse porseleinen voorwerpen, die her en der in de salon tentoongesteld waren.

De gastvrouw zag Jenny in de deuropening staan en kwam met gestrekte armen naar haar toe. ‘Ach, wat fijn dat jij ook kon komen! Neem maar plaats op de bank, naast de anderen. Je kunt je overjas en je hoed aan Emma geven. We krijgen zo meteen thee geserveerd, met scones en honinggebakjes.’

Vivi Malm was net de vijftig gepasseerd, een donkerharige, knappe vrouw. Ze had een statige houding en stond bekend om haar goede smaak. Ze was koppig, beschaafd, enorm energiek en charmant. Ze was zeer geliefd in aristocratische kringen.

De Damesvereniging was een jaar of vijf eerder opgericht en telde een stuk of tien leden, allemaal invloedrijke vrouwen uit de hogere kringen. De vereniging zamelde geld in door uiteenlopende evenementen en feesten te organiseren en had als doel kinderen uit arme gezinnen de kans te geven naar school te gaan, want de dames waren er stellig van overtuigd dat onderwijs de enige manier was om aan het juk van de armoede te ontsnappen.

Jenny begroette de andere dames. In de leunstoel zat Elviira, de echtgenote van glasmaester Westling, met naast haar Augusta Nasaroff,

wier man handelaar was. Naast Jenny op de bank zat Olga von Willebrandt; haar echtgenoot was aanklager bij de stedelijke rechtbank. Het waren allemaal achtenswaardige vrouwen die de middelbare leeftijd inmiddels voorbij waren. Ze groetten Jenny hartelijk terug.

De dienstmeid kwam, gehuld in een zwarte jurk en een wit schortje, met een ratelend serveerwagentje de salon binnen en begon kopjes en bordjes op de salontafel te zetten. De krachtige geur van thee zweefde de kamer in. Mevrouw Malm ging aan het andere uiteinde van de bank zitten en keek haar gasten enthousiast aan.

‘Ziezo, dierbare dames. Het wachten is alleen nog op Helene van Heideken en Hanna Cedercreutz en dan kunnen we beginnen. Fredrika Berg en Eva Aminoff zijn helaas verhinderd, maar de meerderheid is aanwezig, dus is het quorum gehaald.’

Op hetzelfde moment deelde de dienstmeid mee dat Helene en Hanna waren gearriveerd; ze kwamen enigszins buiten adem de salon binnen. ‘Onze excuses voor het feit dat we te laat zijn. We zaten in hetzelfde rijtuig en het was druk op de kerkbrug.’

‘O, dat geeft niet, we waren nog niet begonnen.’ Vivi Malm keek hen met een glimlach aan. ‘Geef jullie jassen en hoeden maar aan Emma en kom dan bij ons zitten.’

De dames begonnen de vergadering met het uitwisselen van nieuwtjes. Toen Vivi Malm haar thee ophad, tikte ze met haar lepeltje tegen haar kopje. De gasten richtten hun aandacht op de gastvrouw.

‘Mijn beste dames, welkom op de najaarsvergadering van de Damesvereniging. Zoals ik in de uitnodigingsbrief al aangaf is het de bedoeling om te bepalen welke activiteit we dit najaar organiseren om geld in te zamelen voor de armlastigen. Heeft iemand een voorstel?’

De dames keken elkaar aan en Olga von Willebrandt nam het woord. ‘Afgelopen jaar hadden we een schaatsfestijn op de Aurajoki. Dat was een groot succes. Maar ik stel voor om het volgende schaats-

festijn pas aan het eind van de winter te organiseren, en om dit najaar een gemaskerd bal te houden.’

De dames slaakten enthousiaste kreetjes. ‘Dat is een geweldig idee! Het vorige gemaskerd bal was bij de familie Petrelius thuis, maar dat is al weer een paar jaar geleden,’ zei Helene von Heideken.

Mevrouw Von Willebrandt knikte haar tevreden toe. ‘Aangezien ik degene ben die met dit voorstel komt, denk ik dat we het bal ook bij ons thuis moeten houden, in het paleis van de stedelijk aanklager.’

Ook dat voorstel kon op een goedkeurend geroezemoes rekenen. Na een korte discussie werd afgesproken dat het gemaskerd bal op de eerste zaterdag in december zou plaatsvinden, en dat er uitnodigingen zouden worden verstuurd aan de aristocraten in de stad. Het entreegeld was inclusief bowl en cocktailhapjes.

Ze praatten nog een tijdje over de aankleding van het feest en andere details. Augusta Nasaroff zou bij het Muzikale Genootschap van Turku informeren naar een orkest. Een kwartet was waarschijnlijk voldoende, en wellicht wilden de musici wel gratis optreden, aangezien het om een liefdadigheidsevenement ging. Mevrouw Malm beloofde de uitnodigingen te schrijven en te versturen.

De gastvrouw wierp een blik op de vergulde wandklok. ‘Dit najaar kiezen we dus voor een gemaskerd bal. Zijn er verder nog kwesties waarover gesproken moet worden?’

Jenny zette haar theekopje op het schoteltje. ‘Mijn vader, dominee Stenroos, vertelde gisteren dat fabrikseigenaar Rettig van plan is nieuwe woningen te laten bouwen voor zijn arbeiders in Turku, en dat brandhout bij de huurprijs inbegrepen zal zijn. Ik vind dat we deze kwestie ook aan de andere fabrikseigenaren in de stad moeten voorleggen. Ik heb gehoord dat men ook in Tampere nieuwe arbeiderswoningen bouwt, in de buurt van de Finlayson-textielfabriek. De leefomstandigheden van het werkvolk zijn vandaag de dag bijna ondraaglijk. Als we daarin verbetering kunnen aanbrengen hier in Turku, dan

heeft iedereen daar baat bij, volgens mij.’ Ze keek vragend in het rond. Er werd voorzichtig geknikt.

Helene von Heideken vroeg het woord. ‘De directeur van de Crichton-scheepswerf is een familievriend van ons. Ik kan deze kwestie bij zijn echtgenote ter sprake brengen. Als Rettig het initiatief al heeft genomen, kunnen de andere fabriekseigenaren niet achterblijven. Ik geloof dat we daardoor een goede onderhandelingspositie hebben.’

Ze spraken af dat Vivi Malm contact zou opnemen met Magnus Dahlström, de directeur van de Aura-suikerfabriek, en Jenny beloofde John Barker te contacteren. Hij was eigenaar van de katoenmolen op de oever van de Aurajoki en een van de grootste werkgevers van Turku.

Toen er verder geen kwesties meer werden aangedragen, spraken de dames af dat de volgende vergadering op 1 november zou plaatsvinden. Mevrouw Malm verklaarde de vergadering voor gesloten en de dames liepen vrolijk babbelend naar de hal om hun jassen aan te trekken. Ze waren enthousiast over het gemaskerd bal en spraken al uitgebreid over hun vermommingen. Jenny luisterde er met een half oor naar, want in gedachten was ze al bezig een brief aan de heer Barker op te stellen.

Vader zat met een wit servet om zijn hals op Jenny te wachten bij de eettafel. Hij had de hele middag aan zijn zondagspreek gewerkt. Aina had de tafel in de eetkamer gedekt. Terwijl ze de vleesbouillon aten die als voorgerecht werd opgediend, informeerde de dominee naar de vergadering van de Damesvereniging. Jenny vertelde hem over het gemaskerd bal en zei dat ze had beloofd contact op te nemen met John Barker over de arbeiderswoningen.

De dominee trok zijn wenkbrauwen lichtjes op. ‘Ik ken John Barker niet erg goed, heb hem maar een paar keer ontmoet, tijdens een verga-

dering. Maar hij kwam op mij over als een kille, strenge man. Wees erop voorbereid dat je niet al te warm wordt ontvangen.’

Jenny legde enigszins ontstemd haar lepel op haar bord. ‘Ik heb de heer Barker nog nooit ontmoet, maar volgens mij is dat alleen maar een voordeel. Zo kan ik mijn aangelegenheid onbevooroordeeld aan hem voorleggen. Ik verstrek alleen de feiten en daarna is het aan hem om te bepalen wat hij doet. Maar dit is het juiste moment om de kwestie ter sprake te brengen, nu Rettig het initiatief heeft genomen.’

De dominee lachte even en keek zijn dochter goedkeurend aan. ‘Je bent precies je moeder. Dat was een bijzonder moedige vrouw, en zonder moed krijgt een mens in deze wereld niets voor elkaar.’

Jenny werd even door een gevoel van medeleven overvallen. Mama was gestorven toen zij nog maar zes was. Ze kon zich haar moeder slechts vaag herinneren, maar wist nog dat ze vaak in een witte jurk met een hoge kraag gekleed ging en haar lange donkere haar in een knotje droeg. Mama had haar vaak op schoot genomen, had opgewekt gelachen en haar met een tedere blik aangekeken. Ze was aan de tering overleden. Sindsdien was Jenny de oogappel van haar vader.

Als hoofdgerecht diende Aina een stoofschotel van snoek, aardappelen en wortels op. Na het eten trok Jenny zich terug in haar kamer, waar ze pen en papier uit de la van het bureautje pakte. Ze dacht lang na, doopte de pen in de inktpot en schreef een brief waarin ze haar aangelegenheid beleefd onder de aandacht bracht en om een audiëntie bij de heer Barker verzocht. Ze verzegelde de brief en bracht hem naar Viktor, zodat die hem op de post kon doen. Daarna trok ze haar werkkleding aan en ging ze naar buiten om de moestuin om te spitten.

Enkele dagen later kwam er een reactie van patroon John Barker. Hij was bereid Jenny de daaropvolgende dag in zijn werkkamer aan de Linnankatu 34 te ontvangen, om twee uur ’s middags. De heer Barker